

PRO VOCAȚIE - CENTRUL DE RESURSE ȘI FORMARE ÎN PROFESIUNI SOCIALE

Dezvoltare comunitară

Suport de curs

Elaborat de: Sorina-Gabriela Olaru

„Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020”, cod SIPOCA/SMIS 896/151409 - PARTENERIAT PENTRU DEZVOLTAREA SERVICIILOR SOCIALE ÎN CORBEANCA

CUPRINS

Introducere	3
1. Comunitatea	4
Ce este comunitatea?	4
Granițele unei comunități	4
Dezvoltarea comunitară	5
2. Dimensiunile comunității.....	7
Dimensiunea tehnologică	7
Dimensiunea economică	8
Dimensiunea politică	8
Dimensiunea instituțională a comunității	9
Dimensiunea sistemului de credință a unei comunități	9
Dimensiunea a estetic-valorică a comunității	10
3. Etape în dezvoltarea unei intervenții în comunitate	12
Principiile planificării participative	12
Evaluarea nevoilor	14
Inventarul resurselor	14
Stabilirea obiectivelor și a planului de intervenție	16
Mobilizarea factorilor interesați - dezvoltarea de parteneriate	18
Implementarea planului de intervenție	18
Monitorizarea și evaluarea intervenției	19
4. Capitalul social - ce este și de ce este important?	21
Diferite perspective teoretice asupra exemplurilor de capital social	21
Exemple de capital social la nivel individual	21
Exemple de capital social la nivel de grup.....	22
Exemple de capital social la nivel societal	23
Exemple de sursă, formă și consecință a capitalului social	23
5. Studiu de caz - Centrul de zi Meseșenii de Sus	24
6. Studiu de caz - Puterea voluntariatului la Stejărișu (Sibiu).....	26
Bibliografie și resurse	29

Introducere

Există o literatură în creștere cu privire la deficitul de spirit comunitar, reticența unei părți importante a populației României de a se angrena în activități colaborative, voluntare, și costurile sociale pe care le presupune o mentalitate foarte pronunțat individualistă și excesiv de concurențială. Abordarea „fiecare pentru el” și „descurcă-te singur” pot fi considerate drept ingrediente necesare pentru reziliență individuală și un spirit independent și autonom. Este important, atât la nivel individual, cât și la nivel social, ca fiecare individ să fie capabil de autonomie economică și libertate decizională.

Totodată, trebuie să avem în vedere că, din diferite motive, nu toți concetățenii noștri sunt obiectiv capabili să „stea pe propriile picioare”. În plus, autonomia și reziliența individuală nu exclude cealaltă față a monedei, caracterul social al existenței noastre și, posibilitatea, chiar datoria, de a ne implica în viața cetății, în ajutorarea semenilor noștri mai puțin favorizați de soartă. Spiritul individualist, nu îl exclude pe cel comunitar, de într-ajutorare și cooperare.

Ideea dezvoltării comunitare prin stimularea spiritului colaborativ și prin implicarea în acțiuni care vizează binele general poate fi interpretată și într-o cheie a rezilienței și autonomiei, de data asta nu individuală, ci colectivă, în raport cu un stat care nu este întotdeauna capabil să ofere toate oportunitățile, serviciile și confortul pe care și-l doresc membrii unei comunități date. Dacă, din diverse motive, autoritatea publică centrală sau locală nu poate răspunde tuturor așteptărilor unei comunități (nici nu poate face asta, decât într-o lume ideală), acest lucru nu trebuie să contribuie la resemnare și resentiment, ci mai degrabă la implicare civică și căutarea unor soluții venite de jos în sus.

Ne-am propus ca prin intermediul acestui suport de curs să oferim nu doar argumente pentru implicarea civică, ci și instrumente și metode de a face asta.

1. Comunitatea

Ce este comunitatea?

Folosim des cuvântul comunitate, însă ca majoritatea termenilor din domeniul științelor sociale, nu este ușor de descris sau de definit printr-o singură propoziție.

Comunitatea reprezintă o construcție, un model. Nu putem vedea o comunitate întregă, nu o putem atinge, nu o putem simți pe pielea noastră. Nu există în această lume două comunități identice, fiecare are propria ei formă, mărime, culoare și locație.

Și mai important este faptul că o comunitate nu înseamnă doar oamenii care o compun. **O comunitate există de obicei înainte ca membrii săi să se nască și va continua probabil când toți oamenii ce o alcătuiesc o vor părăsi.** Comunitatea este ceva mai mult decât componentele sale sau decât membrii care o alcătuiesc. O comunitate poate avea membri care s-au mutat temporar în altă parte. Aceștia ar putea dori să se întoarcă la un moment dat, dar nu toți o fac. De multe ori, o comunitate nici măcar nu presupune o locație fizică, fiind demarcată în schimb drept un grup de oameni cu interese comune.

Comunitatea este un set de interacțiuni, comportamente umane cu un anumit înțeles și anumite așteptări între membri. Nu doar acțiuni, ci acțiuni bazate pe așteptări, valori, credințe și înțelesuri comune între indivizi.

Granițele unei comunități

Când ne gândim la granițele unui comunități dintr-un sat mic care se află la câțiva km față de alte sate din zona rurală, acestea par foarte ușor de definit. Interacțiunea umană poate fi doar între locuitorii aceluși spațiu, înăuntrul satului. Însă, de fapt, locuitorii pot interacționa și cu oameni din afara satului. O persoană se poate căsători cu o persoană dintr-un alt sat față de cel în care locuiesc, ulterior aducându-și soțul sau soția în satul de unde provin. În orice moment, locuitorii aceluși sat pot avea surori, veri, părinți sau alte rude care locuiesc în altă parte, iar limitele acelei comunități nu sunt atât de precise.

Comunitățile pot exista și în interiorul altor comunități, spre exemplu putem găsi comunități în interiorul unor comunități mai mari, cum ar fi districte, regiuni, grupuri etnice, națiuni sau alte tipuri de delimitare. Căsătoriile și alte tipuri de interacțiuni pot lega localități pe ambele părți ale unei granițe naționale.

Mai mult, în locurile unde tehnologia nu este bazată pe horticultură locală, locuitorii unei comunități sunt mobili, se află în mișcare. Un exemplu de astfel de comunitate mobilă pot fi pescarii care se mută din când în când în funcție de disponibilitatea peștilor. La fel, comunitatea păstorilor nomazi care se deplasează pe distanțe mari alături de animalele lor sau chiar vânători care se mută în funcție de deplasarea sezonieră a vânatului.

Din punct de vedere al ariei urbane, o comunitate poate fi un grup mic de câteva familii cu o origine comună. La rândul ei, această comunitate poate face parte dintr-o comunitate de cartier, diviziune urbană sau suburbie.

Pe măsură ce granițele se largesc, apare mai multă eterogenitate (diferențe în origine, limbă, religie sau alte caracteristici care formează o identitate comună). Comunitatea poate fi, la rândul său, parte dintr-o municipalitate mai largă, care la rândul său, poate face dintr-o conglomerare ce înglobează orașe mari.

În general, comunitățile urbane sunt mult mai complexe, mai greu de organizat folosind metode standard de dezvoltare a comunității, având granițele mai estompate și mai dificil de demarcat față de comunitatea din mediul rural.

Comunitatea are o viață proprie care transcende dincolo de suma vieților locuitorilor săi. Ca o organizație socială, o comunitate este culturală. Acest lucru înseamnă că este un sistem de sisteme și că este compusă din lucruri care pot fi mai degrabă învățate decât transmise genetic. Toate elementele sociale și culturale ale unei comunități, de la tehnologie la credințele comune, sunt transmise și captate prin simboluri. Animarea socială (promovarea participării în comunitate sau a auto-ajutorării) mobilizează și organizează o comunitate. Acest lucru înseamnă că organizarea socială a comunității se schimbă.

O comunitate poate fi văzută ca ceva asemănător unui organism (este organizată; are organe). Trăiește și funcționează deși membrii săi umani vin și pleacă, se nasc și mor.

Așa cum celulele vii, plantele sau animalele, transcend proprii atomi, la fel o instituție, un model comportamental, transcende persoanele care o alcătuiesc. Comportamentul unui atom sau ciclul vieții unei molecule are loc în funcție de un set de forțe diferit de cel al plantelor sau animalelor în care găsim atomul sau moleculă. La fel, un individ este subiectul unui set de forțe diferit de cel al organizației sociale (cum este comunitatea) unde poate fi găsit. O credință, de exemplu, aparține persoanelor vii, dar acea credință poate trăi prin alte persoane mult timp după ce primele mor. Același lucru se întâmplă cu o acțiune precum cășnicia, o organizație, un obicei precum strângerea mâinii, o unealtă precum săpăliga, un sistem precum marketingul. Toate acestea transcend individul care le poartă, le utilizează sau care le este membru.

Dezvoltarea comunitară

Termenul de dezvoltare presupune (NODEX, 2002) „a trece printr-o serie de schimbări spre o treaptă superioară; a face progrese; a avansa; a înainta; a progresa; a propăși; a evolua.” Dezvoltarea comunitară este procesul prin care indivizii dintr-o anumită zonă geografică sau dintr-o comunitate delimitată geografic sau de interese își asumă responsabilitatea pentru **producerea unor schimbări în comunitate**, fără a aștepta ca guvernul, autoritățile locale sau altcineva să facă acest lucru în locul lor. Aceste schimbări pot consta în oferirea de servicii, îmbunătățirea mediului înconjurător, luarea de măsuri în vederea scăderii criminalității, îmbunătățirea nivelului de trai, etc.

Dezvoltarea unei comunități este asigurată atunci când membrii comunității:

- au încredere în ei înșiși și în ceilalți;

- sunt conștienți de forța pe care o pot avea împreună;
- au capacitatea de a gândi strategic;
- se simt capabili să intervină;
- își asumă responsabilitatea în rezolvarea propriilor probleme;
- au inițiativă în rezolvarea problemelor;
- cooperează în rezolvarea problemelor locale;
- există un sentiment de solidaritate al rezidenților comunității față de comunitate.

Toate acestea sunt elemente care permit unei comunități să caute și să provoace oportunitățile de dezvoltare. Toate acestea definesc o comunitate puternică, activă, unită și perseverentă, elemente care îi pot asigura reușita în toate problemele abordate, comunitate în care oamenii sunt conștienți de forța pe care o pot avea împreună și au capacitatea de a gândi strategic.

COMPARAȚIE ÎNTRE O COMUNITATEA NEDEZVOLTATĂ/DEZVOLTATĂ

Comunitate nedezvoltată	Comunitate dezvoltată
<ul style="list-style-type: none"> • Conflicte 	<ul style="list-style-type: none"> • Cooperare
<ul style="list-style-type: none"> • Pasivitate 	<ul style="list-style-type: none"> • Inițiativă
<ul style="list-style-type: none"> • Individualism 	<ul style="list-style-type: none"> • Optimism
<ul style="list-style-type: none"> • Paternalism 	<ul style="list-style-type: none"> • Asumarea responsabilității
<ul style="list-style-type: none"> • Apatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Încredere în propria persoană și față de cei din jur
<p>O comunitate care așteaptă ca problemele să fie rezolvate de alții. O astfel de comunitate este condamnată să rămână la mila celorlalți pentru că nu are mecanisme interne de dezvoltare.</p>	<p>Există o cultură a dezvoltării care asigură creșterea comunității prin eforturile sale. Este o comunitate care nu așteaptă, ci își creează oportunități, face presiuni pentru îmbunătățirea propriei vieți.</p>

2. Dimensiunile comunității

Dimensiunea tehnologică

Dimensiunea tehnologică a comunității este reprezentată de capitalul, uneltele și îndemânările acestora și de felurile de relaționare cu mediul înconjurător. Este interfața dintre om și natură.

Pentru un individ sau o familie, tehnologia include casa acestuia, mobila și obiectele de uz casnic, cum sunt obiectele de bucătărie, ușile, ferestrele, paturile sau lămpile. Limba, care este una din caracteristicile importante ale omului, aparține dimensiunii tehnologice (este o unealtă). Se alătură mijloacelor de comunicare cum sunt radioul, telefonul, televizorul, cărțile sau mașinile de scris (în zilele noastre, computerele). Într-o organizație, tehnologia include mese de scris, computere, hârtie, scaune, pixuri, spațiu de birouri, telefoane, toalete și cantine. Unele organizații au tehnologii specifice: mingi și uniforme pentru cluburile de fotbal, table, pupitre și cretă pentru școli, altare și strane pentru biserici, arme și bastoane pentru forțele de poliție, transmițătoare și microfoane pentru posturile de radio.

Într-o comunitate, tehnologia comunală include facilități precum toaletele publice și hidrantele, drumurile, pietele, clinicile, școlile, semnele de circulație, parcurile, centrele comunale, librăriile, terenurile de sport. Tehnologia comunității proprietate privată poate include magazine, fabrici, case și restaurante. Când un facilitator încurajează o comunitate să construiască o fântână, o nouă tehnologie este introdusă. O fântână este tot atât de mult o unealtă (și o investiție) cum este un ciocan sau un calculator. În general (există și excepții), tehnologia este probabil cea mai ușoară dimensiune pentru introducerea schimbărilor culturale și sociale. Este mai ușor să introduci un radio cu tranzistori, canalizare sau rețea de apă decât o nouă credință religioasă, un nou set de valori sau o nouă formă de familie.

Desigur, întotdeauna există și excepții; în societatea Amish, de exemplu, se practică o decizie comunală conștientă de a rezista la introducerea de noi tehnologii. Ei se bazează pe păstrarea vechilor tehnologii (fără tractoare, automobile, radiouri) precum căruțe și pluguri, pentru a-și consolida și păstra sentimentul de identitate culturală.

De-a lungul istoriei umane, tehnologia s-a schimbat, devenind tot mai complexă, mai sofisticată. O formă nu înlocuiește imediat și automat o altă (deși bicele pentru cai au încetat să se mai fabrice după ce automobilul a înlocuit calul de-a lungul unui secol al schimbării).

De obicei, schimbările sunt acumulative, cu uneltele și tehnologiile învechite dispărând pe măsură ce devin tot mai inutile, mai puțin eficiente sau mai scumpe. De-a lungul istoriei, culesul și vânătoarea au fost înlocuite de agricultură (cu excepția puținelor grupuri reziduale). La fel, agricultura a lăsat locul industriei ca activitate economică dominantă, dar nu a dispărut, ci a încorporat noi metode și tehnici de producție. Oamenii care încă practică tehnologii vechi și puțin eficiente se găsesc de obicei marginalizați, la limita sărăciei. Unii reușesc să dea noi valențe vechilor tehnologii. Un exemplu ce poate fi discutat

este olăritul. Oferta foarte mare și la prețuri accesibile de vase (farfurii, castroane, căni) produse la scară industrială a eliminat aproape meșteșugul olăritului. Cu toate acestea el nu a dispărut, ci a devenit o ocupație de nișă care oferă produse pentru un public mai restrâns atras de valoarea simbolică a vaselor ceramice produse de olari, de specificitatea lor culturală sau de identitatea culturală pe care o încorporează.

Când agentul dezvoltării comunitare dorește să introducă noi tehnologii într-o comunitate dată, el trebuie mai întâi să înțeleagă efectele asupra celorlalte dimensiuni ale comunității: valori, cultură, specific local, viață economică.

Dimensiunea economică

Dimensiunea economică a comunității este reprezentată de varietatea de mijloace de producție și de alocare a resurselor și serviciilor (avuției), fie că aceasta se realizează prin daruri, obligații, barter, schimburi libere pe piață sau alocări din partea statului.

Dimensiunea economică nu este formată din elementele fizice precum banii, ci din comportamentul și ideile care dau valoare banilor (și altor obiecte), exprimate de oameni care au creat sistemele economice pe care le folosesc. Avuția nu reprezintă doar bani, așa cum nici sărăcia nu reprezintă doar lipsa banilor.

Pe măsură ce societatea a devenit tot mai complexă, și diferite grupuri au intrat în contact unul cu altul, au apărut schimburile, cea mai simplă formă a acestora fiind barterul. Distribuția în fiecare grup familial a rămas în mare la fel. Pe măsură ce schimburile au devenit tot mai complexe și mai extinse, au fost adăugate noi instituții pentru a simplifica comerțul: moneda, conturile, băncile, creditul, cardurile de credit, cardurile de debit. Acest lucru nu a înlocuit imediat procedeele anterioare, dar darurile și distribuția familială au devenit în timp mai puțin răspândite în paleta sistemelor de distribuție, iar barterul a devenit tot mai puțin important.

Dimensiunea politică

Dimensiunea politică a comunității reprezintă diferitele sale moduri de a aloca puterea, influența și puterea de decizie. Include, dar nu se limitează la tipuri de guvernare și sisteme de conducere. De asemenea, include felul în care oamenii din grupuri mici sau informale iau decizii atunci când nu au un lider recunoscut sau impus în mod formal.

În lunga istorie a umanității, conducerea (puterea și influența) a fost la început difuză, temporară și minimală. Într-un grup mic de culegători și vânători lider poate fi oricine sugerează și organizează o vânătoare. În grupuri mici nu sunt șefi, bătrâni sau regi iar aceste grupuri sunt numite de antropologi "acefale" (fără cap). În cele mai simple grupuri, diferența între nivelul de putere și de influență al liderului și cel mai de jos membru al grupului este foarte mică. Pe măsură ce comunitățile cresc și progresează, sistemele politice devin mai complexe.

Introducerea de noi oportunități de dezvoltare în cadrul unei comunități poate afecta structura de putere existentă, formală sau informală. Schimbările pot fi percepute ca fiind „periculoase” de către indivizii sau grupurile cu o poziție dominantă într-o comunitate dată. Din acest motiv, intervenția comunitară trebuie să țină cont de structura de putere existentă. Este de preferat angrenarea liderilor formali sau informali în activitatea de dezvoltare comunitară. Acest lucru conferă legitimitate acțiunilor, sporește încrederea membrilor comunității în acțiunile întreprinse și poate genera o implicare mai mare a membrilor comunității.

Dimensiunea instituțională a comunității

Dimensiunea socială sau instituțională a comunității este compusă din felul în care oamenii acționează, interacționează, reacționează și din felul în care ei așteaptă ca alții să acționeze și să interacționeze. Aceasta include instituții precum căsătoria sau prietenia, roluri precum cel de mama sau de polițist, statutul și clasa și alte modele de comportament uman.

Dimensiunea are de-a face cu felul în care oamenii acționează în relațiile interumane, cu așteptările lor, cu părerile lor, cu judecățile lor, cu predicțiile lor, cu răspunsurile și reacțiile lor. Pentru asta, privim la modelele de relaționare identificate uneori ca roluri sau statut, și la formarea grupurilor și a instituțiilor derivate din aceste modele.

O „soacra”, de exemplu, este atât un rol (cu un statut), cât și o instituție. Într-o comunitate, organizarea socială este suma totală a acestor inter-relații și modele.

De fiecare dată când un nou rol este creat, cu datoriile, responsabilitățile, drepturile și modelele sale comportamentale, societatea devine tot mai complexă. Dacă se încurajează formarea unui nou comitet de dezvoltare, cu pozițiile sale oficiale, atunci comunitatea devine mult mai complexă.

O comunitate mică rurală, fără clinică medicală și fără școală, este cel mai probabil compusă din rezidenți înrudiți fie prin sânge, fie prin alianță. Dacă această comunitate este stimulată să construiască prin forțe proprii o școală sau o clinică, angajând profesori și personal medical (de obicei din afară), atunci complexitatea socială a comunității crește. Apar noi roluri și noi relații sociale.

Dimensiunea sistemului de credință a unei comunități

Dimensiunea sistemului de credință a unei comunități reprezintă un ansamblu de idei, care pot fi chiar contradictorii câteodată, pe care oamenii îl împărtășesc și care se referă la natura universului, a lumii înconjurătoare, a rolului lor în ea, cauze și efecte, natura timpului, a materiei și a comportamentului uman.

Această dimensiune nu se referă exclusiv la religia oamenilor dintr-o comunitate dată, ci privește întregul sistem de credințe, convingeri și valori morale comune. Este însă o categorie mai largă, care include credințele ateiste, de exemplu, cum că omul l-a creat pe

Dumnezeu după propriul său chip. Include credințe comune despre începuturile universului, felul în care funcționează și despre ce este realitatea.

Când spui că soarele răsare (nu răsare; pământul se învâртеște), îți exprimi părerea despre lume, ciclurile naturale, etc.

În lunga istorie umană, tendința generală de schimbare a fost înspre o descreștere a numărului de zei. De la politeismul local cu mulți zei, oamenii s-au îndreptat spre un politeism cu mai puțini zei, iar apoi spre monoteism, iar apoi a crescut proporția oamenilor care nu cred în nici un fel de zeu.

Animatorul social trebuie să învețe, să studieze și să fie conștient de credințele dominante într-o comunitate. Pentru a fi un catalizator eficient de schimbare socială, animatorul trebuie să facă sugestii și să promoveze acțiuni care nu ofensează aceste credințe și care sunt pe aceeași lungime de undă sau măcar apropiate de credințele și conceptele existente despre mersul universului.

Dimensiunea a estetic-valorică a comunității

Dimensiunea estetic-valorică a comunității este acea structură de idei, uneori paradoxală, inconsistentă sau contradictorie, pe care oamenii o au cu referire la bine și rău, la frumos și urât, la corect și greșit, toate acestea fiind justificări pe care oamenii le folosesc pentru a-și explica acțiunile.

Cele trei axe de-a lungul cărora oamenii iau decizii sunt toate dependente de ceea ce învață în copilărie. Acestea includ judecăți privind binele și răul, frumosul și urâtul, toate bazate pe valori sociale și comunale. Ele nu sunt dobândite genetic, ci prin socializare și transmiterea din generație în generație. Acest lucru implică faptul că pot fi reînvățate, modificate, adaptate; că ne putem schimba judecățile de valoare pe care le utilizăm.

Cu toate acestea, **valorile sunt foarte greu de schimbat într-o comunitate**, mai ales dacă locuitorii percep această tentativă ca una menită să îi schimbe pe ei înșiși. Ei se schimbă pe măsură ce standardele comunității evoluează, dar această schimbare nu poate fi grăbită sau ghidată din afară sau de manipulare conștientă.

Standardele comune sunt importante într-o comunitate și în identitatea personală; importanța fiecăruia depinde de valorile în care crede acea persoană. Valorile tind să se schimbe pe măsură ce comunitatea devine tot mai complexă, mai eterogenă, mai conectată la lume. Schimbările de valori tind să fie rezultatul unei schimbări în domeniul tehnologic sau în organizarea socială și nu se datorează predicilor sau discursurilor despre schimbare directă.

Se pare că nu există o direcție generală a schimbării în istoria umană, conform căreia judecățile de valoare devin mai liberale, mai tolerante, mai universale, mai eclectic - sau mai puțin din toate acestea - pe măsură ce societățile devin mai complexe și mai sofisticate. Schimbările se pot produce în orice direcție. Unele societăți pot deveni mai liberale în timp, altele mai religios-conservatoare. Nu există o regulă generală. Comunitățile de la ambele

capete ale spectrului complexității sociale prezintă standarde cu grade diferite de rigiditate.

Comunitățile urbane și eterogene tind să aibă o variație mai mare în spectrul valorilor culturale și estetice.

Nu este ușor de prezis standardul valorilor oricărei comunități înainte de a cunoaște în detaliu universul valoric al unei comunități date. Din cauza importanței acestuia (universul valoric), este totuși necesar ca tu, mobilizator sau animator social, să înveți cât mai mult cu putință despre standardele comunității și să nu presupui că voința acesteia va fi la fel cu a ta. Deși introducerea de noi facilități și servicii într-o comunitate poate duce eventual la schimbări în standardele comunității, orice propunere a unui mobilizator social trebuie văzută ca făcând parte sau ca fiind compatibilă cu setul dominant de valori comunitare.

3. Etape în dezvoltarea unei intervenții în comunitate

Principiile planificării participative

Procesul de planificare participativă ar putea deveni un proces permanent și nelipsit din viața comunității. Acesta ar trebui fundamentat pe un set de principii călăuzitoare și general acceptate. Printre principiile pe care le considerăm a fi dintre cele mai importante se numără diversitatea, echitatea, deschiderea, răspunderea și transparența, toate fiind componente ale încrederii civice.

Diversitatea - Când ne gândim la diversitate luăm în considerare, sau ar trebui să luăm în considerare, aspecte legate de rasă, etnie, vârstă sau sex. Nevoia de diversitate poate merge însă mult mai departe atunci când analizăm cine ar putea contribui la un proces de planificare participativă. Ce spuneți despre diferențele de statut social din cadrul comunității? Dar despre diversitatea datorată situației geografice, nivelului de bunăstare economică, experienței de viață și muncă, afilierii politice? Dar despre grupurile sau indivizii despre care se știe că au o altă poziție în problema pusă în discuție? Contribuțiile tuturor acestor persoane pot aduce perspective unice asupra problemei și pot fi importante pentru realizarea obiectivelor planificării participativ

Echitatea - Acest principiu merge dincolo de problema diversității și se referă la procesul de luare a deciziei, punând problema sub forma unor întrebări: cât de mult și câți? Unul din adepții dezvoltării participative sugerează că ar fi vorba despre includerea în mod egal a tuturor secțiunilor unei comunități tipic stratificate. Acest aspect poate fi util în cazul abordării generale a dezvoltării participative, dar poate produce haos atunci când este aplicat procesului de planificare participativă. Totuși, în planificarea unui proces participativ nu putem ignora principiul precum echitatea în reprezentare, accesul mai larg la instrumentele puterii și influenței și alte criterii esențiale ale dreptății și reprezentării echitabile.

Deschiderea și transparența - aceste două principii au foarte multe în comun. Transparența implică măsura în care procesul planificării este deschis altora din afara sistemului, măsura în care este deschis unei cercetări Organizației Comunitare Centre de Educație Continuă și Mobilizare a Comunității Curs de Dezvoltare Comunitară 42 realizate din exterior asupra sa. Lipsa secretelor, a agendelor ascunse, a acoperirilor, a înțelegerilor secrete sunt esența transparenței. Transparența este realizată prin împărtășirea informației și a ideilor, prompt și binevoitor. Deschiderea este, în opinia noastră, într-o anumită măsură diferită. Se referă la un proces care include păreri și idei diferite, care comunică cu cei care nu fac parte din echipa de participare, încurajându-i să contribuie la munca acesteia, și care este deschis primirii de noi membri atunci când nevoile și interesele o cer.

Răspunderea - acest principiu este asociat cu responsabilitatea care la rândul ei este legată de autoritatea de a acționa. În cazul autorităților locale, legăturile dintre aceste variabile trebuie să fie clare dacă organizația este adepta transparenței. Cei care sunt angajați în activități de planificare participativă și sunt responsabili pentru acțiunile întreprinse, trebuie să aibă atât autoritatea de a acționa cât și responsabilitatea celor întreprinse.

Responsabilitatea fără autoritate poate fi o capcană. Din păcate, unii oficiali aleși folosesc procesul participativ fără a da autoritate și fără a stabili responsabilitatea celor implicați. Rezultatul este mascarea deciziilor autoritare cu ajutorul planificării participative. Când acest lucru se întâmplă, este dificil să stabilești cine este responsabil, dar nu este deloc greu să găsești țapi ispășitori. Aceștia se dovedesc a fi cei făcuți responsabili de cele petrecute fără să li se fi dat autoritatea sau răspunderea de a acționa.

Încrederea - Atunci când vom pune în practică toate aceste principii vom fi făcut mult pentru a asigura și întări încrederea publicului. Cei mai mulți indivizi intră într-un proces participativ plini de idei preconcepute legate de motivele, integritatea și credibilitatea celor cu care vor lucra în cadrul procesului. Nivelul de încredere pe care ei sunt capabili să îl atingă unul față de celălalt, precum și față de cei care au creat posibilitatea participării, va dicta calitatea interacțiunii și a rezultatelor obținute. Aceste principii sugerează că cei care se implică în procesul planificării participative trebuie să aibă un nivel înalt de standarde și performanță. Respectarea acestor principii este importantă pentru susținerea pe termen lung a proceselor de planificare în care se implică o gamă largă de instituții civice, cetățeni și autorități locale. Un mod de a măsura potențialul de succes al unui proces de planificare participativă este să examinezi performanța autorităților locale în aplicarea acestor principii.

Evaluarea nevoilor

Înainte ca un proces sau un proiect de dezvoltare comunitară să fie inițiat și planificat, este necesar să se facă o evaluare a nevoilor comunității pentru a putea stabili anumite priorități și obiective. Pentru ca un proiect să fie comunitar, întreaga comunitate, sau cât mai mulți și cât mai diverși membri ai comunității trebuie să participe la observarea, analiza, identificarea problemelor, potențialului, a resurselor și constrângerilor existente.

Evaluarea participativă a nevoilor presupune implicarea membrilor comunității, a persoanelor care urmează să beneficieze de un anumit proiect, în identificarea și analiza problemelor cu care se confruntă respectiva comunitate.

Evaluarea participativă, ca metodă de identificare și analiză a nevoilor, își are originile în Evaluarea Participativă Rurală care constă într-un set de metode, abordări și comportamente care dau posibilitatea oamenilor, membrilor comunității să analizeze propriile condiții de viață, să împărtășească cunoștințe, să planifice, să monitorizeze și să evalueze acțiunile întreprinse.

În folosirea tehnicilor participative, este foarte important comportamentul celui care facilitează activitatea. Aceste persoane trebuie:

- Să fie respectuoase
- Să stabilească contact direct cu oamenii
- Să nu aibă idei preconcepute
- Să privească, să asculte, să învețe
- Să încurajeze fiecare participant să-și exprime opiniile și ideile
- Să fie capabile să învețe din greșeli
- Să fie autocritici
- Să fie flexibili
- Să acorde sprijin și să împărtășească din cunoștințele lor
- Să fie onești și să nu creeze așteptări nerealiste participanților.

Inventarul resurselor

Orice activitate desfășurată în comunitate presupune consumul unor resurse. Parte din aceste resurse sunt deja deținute de comunitate, fac parte din capitalul ei, dar multe dintre resursele necesare trebuie obținute din afara ei. Pentru a putea duce la bun sfârșit o activitate, un proiect, o politică publică de intervenție comunitară, trebuie să știm de la început pe ce resurse interne ne bazăm și ce anume trebuie să căutăm la parteneri și sponsori sau entități externe comunității.

Resursele umane

Mobilizarea resurselor umane ține cont de motivația care stă la baza implicării oamenilor într-o acțiune comunitară. Motivația poate fi bunăstarea personală, foloasele obținute ca urmare a unei activități în comunitate, dar de cele mai multe ori, motivația ce stă la baza muncii în comunitate este cea de a ajuta, de a participa la o cauză socială, de a rezolva problemele comunității sau unei categorii defavorizate. Pentru a păstra și a crește

implicarea oamenilor în activitățile comunității este nevoie de susținerea continuă a acestei motivații.

Există mai multe categorii de factori motivaționali :

- Motivația economică (remunerarea, utilizarea resurselor comunității);
- Motivația socială (răspunde nevoii de prietenie, de socializare, de acceptare, de apartenență la grup);
- Motivația autoîmplinirii (nevoia de a învăța ceva nou, de a se dezvolta profesional, de a-și folosi aptitudinile, de a se implica într-o cauză socială);
- De cele mai multe ori însă, motivația reprezintă un cumul de factori motivaționali.

Resursele materiale

Spații

Sedii (Primăria, Biroul de Consiliere pentru Cetățeni, Școala, Căminul Cultural). Tot aici pot intra spațiile necesare organizării unor întâlniri (săli de conferință sau de instruire, săli pentru conferința de presă, care pot fi închiriate pe perioade scurte de timp, pentru desfășurarea activității

Echipe tehnice și de birou cum ar fi computere și imprimante, aparate fax, telefoane (fixe și mobile), copiatoare, mobilier de birou (birouri, mese, dulapuri, scaune, etc). Aici intră și alte echipamente necesare pentru activități specifice.

Exemplu: Pentru organizarea unui curs calificare profesională în comuna Frâncești este nevoie de două săli de curs pentru 30 cursanți, tablă- sau *flipchart* pentru predarea orelor teoretice, planșe, materiale de curs, caiete dar și de materiale pentru orele de practică (ciment, piatra, lemne, cuie, mistrii, roabă, etc).

Tot resurse materiale sunt mijloacele de transport (autoturisme, autocar, microbuz pentru transport persoane sau marfă.

Mobilizarea resurselor materiale

Fiecare activitate presupune resurse materiale distincte. Parte dintre aceste resurse le puteți solicita sau obține contra cost, dar multe pot fi identificate în natură, în cadrul comunității.

Exemplu. În organizarea unei excursii de două zile pentru copiii din familiile defavorizate, din localitatea Olănești a fost nevoie de un autocar cu 40 locuri, de un aparat foto și filme foto, pachete cu hrană pentru copii, apă și suc, de mingii sau alte materiale sportive pentru activități în aer liber. O parte din cheltuielile de deplasare, cazare și masă au fost obținute printr-un proiect de finanțare, dar o parte din resurse au fost mobilizate din comunitate. Un membru al comunității a pus la dispoziție aparatul foto, școala a împrumutat mingiile și materialul sportiv, părinții au voluntariat la ambalarea pachetelor cu hrană, un transportator local a pus la dispoziție mașina și șoferul

Nu este întotdeauna necesar să cereți bani pentru a desfășura cu succes o activitate. De multe ori este mult mai simplu și mai eficient să cereți exact produsul sau serviciul de care aveți nevoie și nu contravaloarea acestuia în bani. De exemplu, pentru tipărirea unor pliante necesare unei campanii de curățenie stradală, nu e neapărat necesar să solicitați bani pentru cumpărarea hârtiei dacă un sponsor local vă poate oferi câteva topuri de hârtie. La fel, nu e necesară cumpărarea unui computer pentru realizarea unui material informativ, puteți cere școlii accesul la computer și suportul unei persoane pricepute în editare și grafică pe calculator

Împărțirea resurselor este o practică frecventă și extrem de eficientă în unele situații. Puteți apela la parteneri pentru a xeroxa unele materiale sau a printa materiale informative, puteți apela la instituțiile locale pentru a folosi telefonul sau un spațiu de întâlnire.

Resurse nemateriale

Resursele nemateriale includ mai multe categorii: resurse informaționale, tehnologice, de timp și capitalul de încredere de care se bucură o organizație în comunitate, relațiile pe care le are, bunul renume, încrederea colaboratorilor și a beneficiarilor, suportul autorităților locale.

Resursele tehnologice

Reprezintă cunoștințele, experiența acumulată de membrii comunității, expertiza într-un anumit domeniu.

Resursele informaționale Accesul la informații reprezintă o resursă foarte importantă a oricărei comunități. Legislația, informațiile despre diferite surse de resurse care pot fi abordate de comunitate - potențiali finanțatori, consultanță și posibilități de training, biblioteci clasice (pe suport de hârtie) și virtuale (Internet), accesul la baze de date, informații despre experiența altor comunități sau pe subiecte similare sunt utile în definirea unor activități și proiecte viabile sau în identificarea unor parteneri sau sponsori.

Stabilirea obiectivelor și a planului de intervenție

Elaborarea unui plan de intervenție - este important ca planul de intervenție să includă și un set de indicatori măsurabili pentru a face ulterior evaluarea.

Planul de intervenție este procesul prin care înțelegem nevoile fiecărui beneficiar și, funcție de acestea și de priorități, Oferim serviciile conform unui plan de servicii sociale (care cuprinde și prestații sociale în bani). A face un plan de intervenție înseamnă a identifica cele mai bune căi pentru a atinge obiectivele stabilite în urma identificării nevoilor în etapa evaluării inițiale și prezentarea lor sub forma unui plan individualizat. Acest plan variază în funcție de complexitatea nevoilor fiecărei persoane.

Planul de intervenție cuprinde măsurile necesare soluționării situației de risc sociale respectiv furnizarea de prestații și servicii sociale precum și orice alte măsuri prevăzute de dispozițiile legale în vigoare planul de intervenție se elaborează în termen de maxim 10 zile de la data înregistrării solicitării iar în cazuri excepționale termenul poate fi prelungit cu două sau trei zile. (OG Nr. 86, ART.30, alineatul 4)

După ce am identifica nevoile, planul de intervenție înseamnă să definești exact ce servicii sunt necesare pentru a rezolva aceste nevoi scopul planului de intervenție de a promova independența beneficiarilor noștri și de-aia nu întreține dependența de furnizarea unor servicii sociale . planul de intervenție trebuie să conțină cel puțin problemele specifice ale beneficiarilor, obiectivele planului, identificarea aceia ce poate fi schimbat pentru atingerea obiectivelor, stabilirea activităților, cine din echipă furnizat serviciul, nevoi care nu pot fi rezolvate de serviciul nostru, stabilirea procedurilor și timpului de lucru, numele persoanei responsabile de implementarea și reevaluarea planului și data când se face prima reevaluare a planului .

Planul de intervenție se elaborează în termen de maxim 10 zile de la data înregistrării solicitării, iar în cazuri excepționale termenul poate fi prelungit cu două până la trei zile.

Nr.crt.	Etapa procesului de dezvoltare comunitară	Metode adecvate			
1	Evaluarea receptivității	Ancheta, observarea			
2	Identificarea rețelei de relații	Facilitare			
3	Realizarea profilului comunității	Facilitare	Instruire		
4	Planificare comunitara	Facilitare	Instruire	Mentorat	
5	Acțiunea comunitara		Instruire	Mentorat	Consultanță
6	Planificarea strategica			Mentorat	Consultanță
7	Implementarea planului strategic				Consultanță
8	Evaluarea	Ancheta, observarea			

Tabloul 7. Modelul intervenției în trepte, (Deac, p. 45)

Mobilizarea factorilor interesați - dezvoltarea de parteneriate

Factorii interesați de un anumit proiect/decizie care se desfășoară în comunitate sunt toate acele instituții sau persoane care pot influența respectivul proiect sau respectiva decizie, sau care sunt influențate de aceasta.

Un proces de dezvoltare a unei comunități sau un proiect reprezintă o încercare de schimbare, iar orice schimbare afectează diferite persoane sau grupuri, în bine sau nu, și în diferite moduri. Pentru a evita dereglări în bunul mers al procesului sau al proiectului este necesară o analiză atentă asupra tuturor celor care pot fi implicați sau afectați de schimbările aduse. Managerul sau mobilizatorul comunitar, împreună cu alți membri ai comunității trebuie să facă această analiză ținând cont de toate fazele procesului sau proiectului și de realitatea în care acesta se desfășoară. Analiza factorilor interesați se face în două etape: mai întâi se face identificarea acestora, după care analiza propriu-zisă.

Implementarea planului de intervenție

Odată ce s-a realizat o planificare a intervențiilor, acestea vor fi transpuse efectiv în practică, dând valoare efectivă planului.

Intervenția propriu-zisă în contextul managementului de caz, reprezintă punerea în practică a planului elaborat (PS, PIP, PIS) urmărindu-se obținerea rezultatelor stabilite în momentul formulării scopului și a obiectivelor specifice.

În această etapă de implementare a activităților concrete se pun următoarele întrebări:

- Ce rezultate se așteaptă?
- Ce trebuie să facă specialistul implicat?
- Ce trebuie să facă beneficiarul?
- Cine mai poate interveni pentru obținerea rezultatelor așteptate?

Intervenția propriu-zisă se realizează în funcție de caracteristicile fiecărei situații și în funcție de specificul serviciilor sociale existente în acel moment. Astfel, pot fi oferite servicii primare iar acestea, conform OG 86/2004, au caracter general și urmăresc prevenirea sau limitarea unor situații de dificultate sau vulnerabilitate, Serviciile sociale primare se referă la toate serviciile de prevenire, fiind asigurate de către autoritățile publice locale și ONG-uri:

- Activități de identificare a nevoilor sociale
- Activități de informare privind drepturile sociale și obligațiile beneficiarului
- Măsurile de identificare a situațiilor de risc
- Măsurile și acțiunile de urgență în situații de criză
- măsurile și acțiunile de menținere în familie și comunitate a persoanei aflate în situație dificilă;
- activități de consiliere primară;
- activități de organizare și dezvoltare comunitară;
- acțiuni de sensibilizare a opiniei publice locale;
- acțiuni de colaborare cu alte servicii.

În ce privește oferirea de servicii specializate, acestea au ca scop menținerea, refacerea sau dezvoltarea capacității de funcționare socială a indivizilor și familiilor. Activitățile specifice sunt cele de:

- recuperare și reabilitare;

- suport si asistenta pentru familiile si copiii in dificultate;
- suport si asistenta pentru persoanele varstnice;
- suport si asistenta pentru persoanele cu handicap, dependente de droguri, victime ale - violentei domestice, victime ale traficului de persoane etc.
- mediere sociala;
- consiliere;
- ingrijire medico-sociala pentru persoanele in situatia de dependenta totala sau partiala din cauza varstei, dizabilitatii, bolilor cronice sau bolilor incurabile. Se bazeaza pe colaborarea cu serviciile medicale.

In aceasta etapa se aplica tehnicile de interventie stabilite in cadrul PS, PIP si PIS cum ar fi: consilierea, sprijin material, terapia individuala sau de grup, informare, educatie parentala, consultanta juridica etc

Pentru fiecare modalitate de interventie se elaboreaza instrumente de lucru si monitorizare concretizate in PIS, prezentat in capitolul anterior.

Planul de intervenție personalizat se întocmește pe baza evaluărilor inițiale. Aceste evaluări inițiale, sunt de regulă adaptări ale evaluărilor cadrului didactic de la clasa unde este integrat elevul cu cerințe educative speciale. Pe baza acestor evaluări se stabilește dificultățile de învățare ale elevului respectiv. În urma depistării dificultăților de învățare și a nivelului de achiziții cognitive, se conturează strategia de intervenție.

În realizarea planului de intervenție personalizat se utilizează obiective operaționale și activități de învățare adaptate, stabilite în colaborare cu profesorul de la clasa unde este integrat elevul. Astfel apare parteneriatul și negocierea proiectării în vederea asigurării sprijinul adecvat dezvoltării copiilor/elevilor cu cerințe educative speciale.

Strategia de intervenție se propune pe o perioadă limitată, de regulă un semestru și este revizuită periodic în funcție de progresul/ regresul elevului integrat. Proiectarea planului de intervenție personalizat reflectă o bună cunoaștere a programei școlare, implică responsabilitate împărțită și centrare pe elev.

Monitorizarea și evaluarea intervenției

În primul rând, clientul care a beneficiat de sprijin asistențial redobândindu-și normalitatea funcțională, se va regăsi într-o nouă postură, aceea de persoană independentă și integral responsabilă pentru păstrarea propriului echilibru.

Pe lângă auto-analiza pe care o prilejuiește sfârșitul intervenției, îi poate declanșa fostului asistat comportamente de implicare și responsabilizare în raport cu probleme sociale și trebuințe umane, similare cu cele cu care s-a confruntat el.

Beneficiarul care nu a reușit să depășească situația problemă, adică ajutorul oferit de serviciul social, va căuta un alt partener care să îl sprijine, sau după caz, la recomandarea asistentului social va fi preluat de un alt serviciu specializat.

Pentru asistentul social, sfârșitul intervenției într-un caz dat poate reprezenta un moment de evaluare a propriei activități și agenția de construire a unei relații pozitive-post

intervenție care să îl ajute în abordarea cazurilor viitoare și un prilej de *încărcare a bateriilor*.

Nu în ultimul rând experiența dobândită poate constitui punctul de plecare pentru elaborarea unor lucrări științifice cu conținut teoretic metodologic și aplicativ.

Pentru agenția de asistență și pentru partenerii ei instituționali, sfârșitul intervenției reprezintă uneori debutul unui nou program descoperirea unor căi de acțiune mai eficiente și construirea unor rețele care, din conjuncturale, devin permanente altele reprezintă punctul de plecare al unei restructurări interne.

Modelul intervenției sprijinindu-se în mod special pe cunoștințe din domeniul sociologiei, psihologiei, sociale, managementului și legislației sociale se caracterizează așa cum am putut observa prin responsabilizarea clientului și prin încercarea de a da actului asistențial o dimensiune comunitară; modelul medical insistă, în primul rând pe o relație de ajutorare de tip psihologic, făcând apel cu precădere la teoriile și metodele psihologiei și ale psihoterapiei.

În confruntarea cu tot mai numeroasele și mai complicatele probleme sociale practica asistențială nu poate opta exclusiv pentru unul sau altul dintre modele, ci este nevoită să le utilizeze pe amândouă, întrucât ele sunt compatibile atât de din punct de vedere logic și metodologic cât și din perspectiva finalității.

4. Capitalul social - ce este și de ce este important?

Există multe exemple de capital social care se referă foarte mult la sociabilitatea umană - capacitatea noastră de a lucra împreună, de a rezolva probleme complexe și de a forma organizațiile care alcătuiesc societatea. Poate fi înțeles foarte simplu prin zicală „nu este ceea ce știi, ci pe cine cunoști”.

Exemple de capital social sunt orice beneficiu care rezultă din interacțiunea dintre membrii unui grup social sau ai unei societăți. Capitalul social poate avea dezavantaje, deci nu este vorba doar de beneficii; ar putea fi orice rezultat al interacțiunii sociale sau al sociabilității. Capitalul social este realizat atunci când oamenii interacționează. Capitalul social reprezintă valorile, credințele și atitudinile care guvernează natura interacțiunilor sociale.

Gândiți-vă dacă ați fi un pustnic, trăind complet singur, ce dificultăți sau provocări ați fi în comparație cu viața dvs. actuală în societate? La ce beneficii nu ai avea acces? Aceasta poate fi o modalitate bună de a ne gândi la exemplele de capital social. Suntem cufundați în contextul nostru social într-o asemenea măsură încât ne poate fi dificil să vedem beneficiile sociabilității pe care le primim în fiecare zi.

Diferite perspective teoretice asupra exemplelor de capital social

Capitalul social a fost abordat din multe perspective teoretice diferite, astfel încât există abordări diferite pentru înțelegerea exemplelor de capital social. De exemplu, există o dezbatere despre ideea dacă capitalul social reprezintă valorile, atitudinile și credințele precum normele, încrederea, apartenența etc. sau rezultatul acestor construcții mentale. Deci, în funcție de perspectivă, un exemplu de capital social ar putea fi încrederea (credința) sau poate fi cineva de încredere sau demn de încredere (rezultatul).

Capitalul social trebuie realizat pentru a exista? Pentru mulți autori, capitalul social este potențialul sau probabilitatea anumitor rezultate care apar datorita valorilor, atitudinilor și credințelor oamenilor. Este util să luăm în considerare exemple la diferite niveluri ale capitalului social: la nivel individual, de grup și societate.

Exemple de capital social la nivel individual

Beneficiile individuale ale capitalului social sunt adesea cele mai ușor de observat și de înțeles pentru noi. Capitalul social ne poate oferi acces la resurse tangibile și intangibile, beneficii, productivitate și economii, iar acestea pot fi orice formă de capital (fizic, uman, social etc.). La nivel individual, capitalul social este încorporat în relațiile sociale. De exemplu, puteți împrumuta unelte de la vecinii dvs. pentru diverse treburi din jurul casei dvs., iar aceștia pot împrumuta articole de la dvs.

Aceasta se numește reciprocitate și este un model de comportament care se stabilește prin relațiile tale sociale și se bazează pe încredere și respect. Beneficiile acestor exemple de capital social sunt evidente.

Exemplu: Gândiți-vă că doriți să faceți clătite pentru copiii dvs. într-o dimineață de duminică, dar descoperiți că ați rămas fără zahăr. Cel mai apropiat magazin care este deschis este la 15 km - costurile ar fi de 45 de minute și combustibil în valoare de x lei. În schimb, ai putea să-i ceri vecinului zahărul necesar, dacă ai o relație pozitivă cu ei. Costul fiecărei părți este neglijabil - câteva minute. Și există și un beneficiu. Actul implică interacțiune socială care întărește relația dintre vecini și construiește norme de reciprocitate care pot fi de folos ambelor părți în viitor.

Capitalul social poate oferi, de asemenea, acces la capitalul uman, sub formă de competențe, expertiză, cunoștințe sau informații. Exemplele sunt numeroase. Vecinul dvs. poate fi instalator și poate remedia robinetul care curge. Ei pot face acest lucru gratuit sau în schimbul altor servicii sau în schimbul unei potențiale „favoare” viitoare. Un alt exemplu ar putea fi cunoașterea. Prietenul tău poate fi peisagist și poate să-ți spună care plante ar fi cele mai bune pentru grădina ta. Sau informații - o recomandare pentru un mecanic de încredere. Exemplele de capital social pătrund în fiecare aspect al vieții noastre.

Capitalul social ne oferă, de asemenea, acces la resurse sociale prin intermediul unui „prieten al unui prieten”. Acest lucru ne oferă acces la resurse cu mult dincolo de contactele noastre imediate. Un exemplu ar fi obținerea unui loc de muncă de la sora prietenului fratelui tău.

Exemple de capital social la nivel de grup

Exemplele de capital social la nivel individual sunt relevante și la nivel de grup, deoarece indivizii interacționează în cadrul unui grup și formează relații. Grupul dezvoltă, de asemenea, norme care guvernează ceea ce este acceptat și comportamentul adecvat pentru membrii grupului. Acesta poate fi capital social acolo unde acele norme sunt pozitive și au beneficii productive pentru membrii grupului.

Cel mai tangibil exemplu de capital social la nivel de grup este crearea de reguli care oferă baza pentru comportament și oferă membrilor încrederea de a acționa în moduri prosociale sau colaborative. Un alt exemplu este limbajul comun și înțelegerea comună. Acest lucru creează un sentiment de scop comun care încurajează și acțiunea colectivă.

Acolo unde capitalul social este pozitiv, există tendința de a fi cooperant și colaborativ. Pentru organizații, acest lucru poate duce la rezolvarea problemelor, creativitate și inovare care nu ar fi posibile dacă oamenii nu ar lucra împreună.

Capitalul social se referă, de asemenea, la normele sociale și apartenența care se pot raporta pozitiv la motivație, cu consecințe importante pentru productivitate și eficiență.

Exemple de capital social la nivel societal

La nivel social, capitalul social este considerat „capital deținut în mod colectiv”. Este asociat cu încrederea, seriozitatea, normele civice, apartenența la asociație și activitățile de voluntariat. Exemplele includ instituțiile create pentru a satisface nevoile de bază și fundamentale de producție, reproducere, reglementare și coordonare. Organizații guvernamentale și nonguvernamentale, cum ar fi instanțe, poliție, servicii de urgență, diferite departamente guvernamentale și chiar corporații

Exemplele de capital social la nivel societal includ atunci când cineva deschide o ușă pentru cineva, returnează un obiect pierdut unui străin, dă cuiva indicații, împrumută ceva fără contract și orice altă interacțiune benefică între oameni, chiar dacă nu se cunosc.

Exemple de sursă, formă și consecință a capitalului social

După cum s-a menționat anterior, există adesea confuzii cu privire la care este sursa capitalului social, care este forma și care sunt consecințele. În discuția de mai sus a exemplelor de capital social, unele ar putea fi considerate sursă, sau formă sau consecință. De exemplu, împrumutul unei cani de zahăr ar putea fi o consecință a capitalului social, normele de reciprocitate care permit acest lucru ar putea fi forma și instituțiile (cum ar fi cele juridice sau religioase) care ajută la crearea încrederii, astfel încât ar putea fi sursa. a capitalului social din acest exemplu.

5. Studiu de caz - Centrul de zi Meseșenii de Sus¹

Meseșenii de Sus este un străvechi sat românesc, din comuna Meseșenii de Jos, jud. Sălaj, care în pofida situației în proximitatea municipiului Zalău, are caracteristicile ruralului profund.

În anul 2007, primarul comunei și-a propus să ofere condiții mai bune de învățatură și de viață copiilor din sat, aflați în dificultate. În urma discuțiilor din primărie pe baza datelor și anchetelor sociale, s-a născut ideea generoasă a înființării unui centru de zi, în care copiii să-și petreacă orele de după școală în condiții pe care nu le pot avea acasă. Această idee s-a materializat într-un proiect intitulat „Împreună pentru copii, prin servicii sociale de calitate”, finanțat prin programul PHARE 2006.

Astfel în perioada decembrie 2008 -noiembrie 2009 s-a reamenajat un vechi local de școală din fondurile proiectului și dintr-o contribuție substanțială a primăriei. Săli de clasă moderne, sală dotată cu birouri și calculatoare, cu televizor și videoproiector, spații pentru jocuri și socializare cu mobilier adecvat, sală de gimnastică, sală de mese și bucătărie, băi și amenajări exterioare specifice, au luat locul unei clădiri aflate în paragină. Pe lângă toate aceste dotări, un microbuz asigură transportul copiilor de la școală la Centrul de zi și înapoi spre casă. La Centru, copiii servesc masa, își fac temele pentru școală și fac pregătire suplimentară, se joacă și au activități culturale. Pe parcursul derulării proiectului, centrul a beneficiat de un asistent social și de un psiholog, iar de la încheierea proiectului și până în prezent, anchetele sociale sunt făcute de asistentul social al primăriei.

„La început oamenii au fost reticenți, au ezitat să-și înscrie copii. Apoi, văzând condițiile asigurate, dar mai ales rezultatele la învățatură ale copiilor din centru, ne-au asaltat cu cereri. Avem 20 de locuri și o listă lungă de așteptare. Copiii care trec prin acest Centru vor avea alte pretenții în viață”, spune primarul comunei.

Păstrarea locului la Centru este condiționată de frecvența școlară și de rezultatele la învățatură. În felul acesta, abandonul școlar a fost practic eliminat și situația școlară a copiilor s-a îmbunătățit simțitor.

Centrul asigură copiilor cu risc de abandon școlar, îngrijire pe timpul zilei, programe educative și distractive, consiliere, care au ca scop formarea abilităților școlare, de învățare și dezvoltare. Totodată asigură formarea și dezvoltarea inteligenței emoționale și menținerea copiilor aflați în situații de risc sub supraveghere și dezvoltarea unor relații armonioase între părinți și comunitate. De asemenea, serviciul acordă părinților suportul necesar pentru a asigura copiilor un nivel de viață corespunzător dezvoltării lor. Programul se desfășoară pe durata a șase ore pe zi, între orele 12 și 18.

Principalele activități ce se desfășoară în cadrul Centrului sunt:

¹ Preluat din Dr. Viorel Stănică, *Dezvoltare comunitară. Studii de caz*, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 2014, pp. 35-38

- identificarea copiilor și a familiilor aflate în dificultate, care pot beneficia de programele din Centru și asigurarea includerii acestora în programe instructiv-educative;
- activități de dezvoltare a abilităților și disponibilităților cognitive, psihomotorii, afectiv-relationale și social-adaptive, conform planului de intervenție individualizat;
- activități sau situații de învățare incluzive, de dezvoltare a deprinderilor de viață socială;
- activități recreative, astfel încât să se poată menține interesul și participarea active ale copiilor la toate activitățile;
- consiliere psiho-socială pentru îmbunătățirea comportamentului psiho-social, a comunicării și a relațiilor cu aparținătorii, frații, vecinii, colegii și personalul didactic, a îmbunătățirii capacităților de învățare;
- pregătirea și servirea a două mese pe zi;
- program personalizat de intervenție, în raport cu vârsta și gradul de maturitate, nivelul de dezvoltare, potențialul, nevoile și disponibilitățile pe care le au, asigurându-li-se și îngrijirea de care au nevoie pentru a se dezvolta armonios.

În cadrul Centrului, de la finalizarea proiectului și până în prezent, s-au desfășurat nenumărate alte activități, mai ales culturale, care țin de viața satului.

Centrul a încheiat acorduri de parteneriat cu diferite organizații și instituții din comună și nu numai: Bisericile ortodoxe Mesesenii de Sus și Mesesenii de Jos, Poliția locală, Școala Gimnazială Mesesenii de Sus, Crucea Roșie-Filiala Salaj, Fundația Calea Adevărului. De asemenea s-au organizat schimburi de experiență cu unele unități școlare din județul Sălaj. Centrul de zi are nouă angajați dar și câțiva voluntari, care au activat ori de câte ori au fost solicitați.

6. Studiu de caz - Puterea voluntariatului la Stejărișu (Sibiu)²

Comunitatea locală a luat atitudine împotriva propriei situații și, cu un strop de ajutor din afară, a reușit să își schimbe destinul.

Până în anul 2007, în satul Stejărișu din județul Sibiu 95% dintre localnici erau șomeri. Loc de muncă stabil, cu acte în regulă, aveau numai două învățătoare, un poștaș și o vânzătoare de magazin. În rest, oamenii nu aveau ce lucra și sufereau și de lipsa calificării profesionale. Ajutorul social de la stat reprezenta principala formă de venit a localnicilor din Stejărișu, la care se mai adăuga și un petec de pământ. Cea mai mare parte a populației se compunea din etnici rromi, iar nivelul de școlarizare al acestora era extrem de mic. În satul Stejărișu se instalase deznădejdea.

Meseria, brățară de aur

În anul 2005, Barbara Schofnagel s-a mutat definitiv în România și a dorit să vină în ajutorul comunității din satul Stejărișu. „Mi-am schimbat domiciliul permanent din Austria în România și m-am hotărât să dezvolt un proiect prin care să scot un sat întreg din sărăcie. Bazându-mă pe experiența mea, nu puteam să accept ideea că rromii nu vor să muncească și că nu se poate duce nimic bun la capăt cu ei. Am dorit să dovedesc lumii că este posibilă dezvoltarea unui sat întreg”, mărturisește Barbara Schofnagel, președinta fundației Austria Pro România.

În vara lui 2007, s-a stat de vorbă cu localnicii; comunitatea din satul Stejărișu s-a dovedit dornică de schimbare, de acțiune, de muncă, iar primul proiect inițiat a fost cel al restaurării școlii, clădirea fiind în stare avansată de degradare și amenințând siguranța copiilor. Nu mai puțin de 30 de bărbați ai satului și-au exprimat dorința de a participa în regim de voluntariat la renovarea școlii și anexelor. Doreau să contribuie la îmbunătățirea condițiilor oferite propriilor copii pe parcursul școlarizării.

În cadrul acestui proiect, sătenii din Stejărișu au învățat meserie din practică. „Specialiști voluntari din Austria și Germania au condus pregătirea profesională ce s-a concretizat în practică la fața locului. S-a predat și teoria necesară, iar sătenii alegeau singuri în ce domeniu doreau să lucreze; am pregătit zidari, tâmplari, zugravi, instalatori, electricieni și meșteri în țigla”, explică Barbara Schofnagel.

Domnul Radu Lazăr, din cadrul firmei Sobis Solutions, companie ce a preluat proiectul fundației austriece, confirmă: „Ideea de schimbare a fost bine primită de săteni, cu atât mai mult cu cât participarea a fost benevolă, nu obligatorie”. Acest gen de pregătire profesională s-a menținut până astăzi. Sătenii continuă să se specializeze în diverse domenii -tâmplărie, fierărie, zidărie - în cadrul unor ateliere meșteșugărești. Cea mai mare răsplată a celor implicați în munca la ateliere este faptul că ele sunt susținute financiar de către fundația austriacă doar parțial, restul costurilor fiind acoperite prin rezultatele muncii.

² Preluat din revista România Rurală nr. 20, pp 42-43
<http://madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/rndr/RR20.pdf>

La Stejărișu, până și femeile s-au implicat activ în renașterea satului; în loc să stea acasă, preferă să învețe meserie pentru a se întreține apoi fără ajutor de la stat. Pentru comunitatea de femei s-au deschis ateliere unde acestea învață să obțină produse lactate, să facă gemuri și siropuri, să devină croitorese și experte în grădinărit și aranjamente florale. „Până în prezent, 140 de persoane au participat la programele noastre și au dobândit experiență în cadrul acestora”, afirmă Barbara Schofnagel.

Oglindă, oglinjoară...?

Pentru turistul care pășește pentru prima oară în satul Stejărișu, plimbările pe străzi sunt pline de surprize plăcute. Vechile case bătrânești și-au spălat parcă anii și au acum un aer pe cât de pitoresc pe atât de proaspăt. Secretul? Fațadele clădirilor, în special ale construcțiilor istorice, au fost refăcute, păstrându-se însă stilul și culoarea originale. Sătenii au lucrat la ele în regim de voluntariat, special pentru a da satului o nouă înfățișare. Cu acest prilej, au învățat meserie. Mulți dintre ei și-au găsit ulterior locuri de muncă în acest domeniu.

Turismul rural din Stejărișu se sprijină pe ospitalitatea pur românească în decoruri săsești, pe meniuri specifice zonei și pe obiective turistice încărcate de istorie, precum Turnul Slăninei sau Biserica fortificată. „Au fost amenajate locuințe de vacanță superbe, cu baie și bucătărie proprie, în fosta locație a școlii germane. Într-o casă de oaspeți sunt 20 de locuri de cazare în camere single și duble, chiar triple, și există și un loc de campare amenajat în curtea bisericii fortificate.

Se asigură și activități turistice dintre cele mai variate, de la plimbările cu căruța până la închirierea de biciclete și masaje de reflexoterapie. Bineînțeles, bucătăria locală se numără printre tainele ce atrag inevitabil turiștii în satul Stejărișu”, afirmă Barbara Schofnagel.

„Meniurile sunt simple, tradiționale românești, dar și săsești, meniuri ce pot fi preparate de orice gospodină -kurbelsuppe, tocăniță, gulaș, plăcinte de casă cu fructe de pădure, socată”, completează Radu Lazăr.

Rețeta succesului local: fabrica de procesare a legumelor și fructelor Dintre toate proiectele derulate în satul Stejărișu, cel mai de succes este reprezentat de fabrica ce procesează legumele și fructele de pădure locale. În cadrul fabricii se obțin dulceață, sirop, rachiu și alte produse scoase ulterior la vânzare pe piețe de specialitate.

„Începând din luna mai, cumpărăm flori de soc și fructe de pădure. Toți localnicii participă, culegând flori de soc, fragi, zmeură, mure, pere, mere, prune, măceșe pe care ni le vând ulterior, contra cost. La fabrică, sunt prelucrate sub formă de ceai, sirop, gem, rachiu, lichior. Cel puțin 100 de familii câștigă bani vânzând către fabrică legumele proprii și fructele de pădure culese”.

Datorită calității produselor culinare obținute în satul Stejărișu, aici s-au desfășurat deja două ediții ale festivalului Transilvanian Brunch, organizat de GAL Microregiunea Hârtibaciu. Acest eveniment are caracter de promovare a celor mai frumoase sate din Transilvania, cu decoruri naturale deosebite și cu mâncăruri specifice de calitate.

Te faci bine la Stejărișu

Biserica fortificată din satul Stejărișu joacă rolul de centru al localității; dincolo de festivalul Transilvanian Brunch, desfășurat în curtea sa, aici a fost amenajată și o grădină cu plante medicinale. Peste 30 de soiuri de plante sunt cultivate și ulterior prelucrate spre vânzare, sub forma ceaiurilor și a oțetului balsamic. Grădina cu plante medicinale este opera unui horticultor cu experiență din Austria și a sătenilor care au muncit la ea, în regim de voluntariat.

„Idea grădinii cu plante medicinale din Stejărișu a apărut din nevoia valorificării potențialului zonal și cu implicarea lui Wolfgang Hosiner, specialist în domeniul plantelor medicinale și aromatice. Culegem și procesăm aceste plante, apoi o parte le folosim în gospodăria propriei, iar o parte le comercializăm către turiștii din Stejărișu”, explică Radu Lazăr.

În anul 2015, satul Stejărișu cu greu mai poate fi recunoscut ca fiind cel de acum opt ani. Peste 50% dintre localnici au un loc de muncă, datorită calificării profesionale în cadrul programelor de voluntariat. Comunitatea a renăscut odată cu fațadele renovate ale clădirilor, cu trezirea la viață a grădinilor de zarzavat și prin satisfacția de a-și decide prin propriile forțe destinul.

Bibliografie și resurse

Bartle Phil - O perspectivă sociologică, 2007

Sandu D. - Dezvoltare comunitară , 2005, Ed. Polirom

Dr. Viorel Stănică, Dezvoltare comunitară. Studii de caz, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 2014

Manual de dezvoltare comunitară- ARDC, 2007

<https://ardc.ro/fisiere/stiri/Manual%20dezvoltare%20comunitara.pdf>

<https://www.rasfoiesc.com/educatie/psihologie/sociologie/PLAN-DE-DEZVOLTARE-LOCALA-STUD91.php>

Studiu de caz - Legume de Vidra

http://www.ies.org.ro/library/files/newcrops_ro_studiu_de_caz_5_cooperativa_vidra_ro.pdf